

MAQSUD SHAYXZODANING HAYOTI VA IJODI

Elmurodov Hamidillo Otabek o'g'li

Toshkent davlat transport universitetini

Avtomobil yo'llari muhandisligi fakulteti YMAL-6 guruhi talabasi

Elmurodovhamidillo@gmail.com

Annotatsiya:

Maqsud Shayxzoda zamonaviy O'zbek adabiyotining otaxonlaridan biri, ulkan shoir barkamol dramaturg, ustoz muallim, yetuk olim, otashnafas publisist, mohir tarjimon, yoshlarga rahnamo-g'amxo'r pedagog, o'zining butun hayoti va ijodi bilan xalqimiz orasida mashhur bo'lgan ulug'vor, ammo, g'oyat kamtarin inson siymosi tasavvurimizda jonlanadi.

Maqsud Shayxzoda o'zbek adabiyoti tarixida o'ziga xos ijodiy yo'li va boy merosi bilan alohida o'rin egallagan ijodkorlardan biridir. Ozarbayjonning Oqtosh shahrida ziyoli oilada dunyoga kelib, taqdir taqozosi bilan uning hayoti va ijodi O'zbekiston bilan bog'lanadi. Ushbu maqolada, serqirra ijodkor, ikki xalqning chinakam dilbandi bo'lgan va ozar va o'zbek adabiyotiga ulkan hissa qo'shgan ijodkor Maqsud Shayxzoda faoliyati va ijodi haqida fikr va mulohazalar qilinadi.

Kalit so'zlar: Maqsud Shayxzoda, o'zbek adabiyoti, otashnafas publisist, serqirra ijodkor, tarjima asarlari, dramaturg, vatanparvarlik va birdamlik tuyg'ulari, ta'lim, tarjimonlik.

Maqsud Shayxzoda 1908-yil 7-noyabrda Ozarbayjonning Oqtosh shahrida ziyoli oilada tug'ilgan. Uning otasi Ma'sumbek nafaqat shifokor, balki ilm-fan va adabiyotga ham chuqur mehr qo'ygan kishi bo'lib, oilada ilmiy va badiiy muhit shakllanishiga katta hissa qo'shgan. Yosh Shayxzoda oilasidagi bu ma'rifatli muhit ta'sirida shakllandi, Pushkin, Lermontov, Shekspir, Balzak, Firdavsiy va Navoiy asarlarini o'qib ulg'aydi. U yoshlik yillarida ilm olishga ishtiyoqi baland bo'lib, Boku Oliy pedagogika institutida tahsil oldi. Uning mehnat faoliyati esa Dog'istonda boshlanib, u yerda muallimlik, jurnalistika va adabiy faoliyat bilan shug'ullandi.

Lekin uning taqdiri o'zbek adabiyoti bilan chambarchas bog'liq bo'lishi taqdir yozuvida bor edi

Maqsud Shayxzoda 1928-yilda Toshkentga kelib, tez orada o'zbek adabiy hayotining faol ishtirokchisiga aylandi. U dastlab turli gazeta va jurnallarda ishladi, keyinchalik esa Fanlar Qo'mitasining Til va adabiyot institutida ilmiy xodim sifatida faoliyat yuritdi. U adabiyotga yangicha nazar bilan qarar, zamonaviy she'riyatga o'ziga xos ovoz olib kirgan ijodkor edi. Shayxzoda o'zbek mumtoz adabiyotini chuqur o'rganib, ayniqsa, Alisher Navoiy ijodiy merosini ilmiy jihatdan tadqiq etdi. Uning ilmiy ishlari filologiya sohasida ham muhim o'rin tutadi. 1935-1938 yillarda Fanlar Qo'mitasi qoshidagi Til va adabiyot institutida ilmiy xodim sifatida ishladi. 1938-yildan umrining so'ngiga qadar Nizomiy nomidagi Toshkent Davlat pedagogika institutining "O'zbek mumtoz adabiyoti" kafedrasida dotsent lavozimida xizmat qilib, malakali kadrlar yetishtirishga o'z hissasini qo'shdi.

Shayxzodaning adabiy faoliyati 1929-yildan boshlangan bo'lib, uning dastlabki she'riy to'plamlari – "O'n she'r" (1932), "Undoshlarim" (1933), "Uchinchi kitob" (1934) va "Jumhuriyat" (1935) asarlari adabiyotga o'ziga xos ovozga ega bo'lgan shoir kirib kelayotganidan darak berdi. Shoirning ijodi mustahkam milliy ruh, Vatanga bo'lgan sadoqat va insoniy qadriyatlarga chuqur hurmat bilan yo'g'rilgan edi.

1958-yilda Shayxzoda o'zining mashhur "Toshkentnoma" lirik dostonini yaratdi. Ushbu doston qadimiy va ayni paytda zamonaviy Toshkent shahriga bag'ishlangan bo'lib, shoirning o'z ona yurti bo'lmish Ozarbayjondan uzoqda yashasa-da, o'zbek xalqi madaniyatiga qanchalik chuqur singib ketganini ko'rsatadi. U nafaqat lirik shoir, balki dramaturg sifatida ham yuksak iste'dod sohibi bo'lib, 1960-yilda yozgan "Mirzo Ulug'bek" tragediyasida buyuk o'zbek olimi va ma'rifatparvar hukmdorining yorqin obrazini yaratdi.

Shayxzoda tarjimon sifatida ham katta ishlarni amalga oshirgan. U Pushkinning "Mis chavandoz", Lermontovning "Kavkaz asiri", Mayakovskiyning "Juda soz" dostonlari va ko'plab she'rlarini o'zbek tiliga mahorat bilan tarjima qilgan. Bundan tashqari, Shekspirning "Hamlet", "Romeo va Julietta" tragediyalari va sonetlarini, Nozim Hikmatning she'riy asarlarini, shuningdek, Ozarbayjon shoirlari ijodini ham

tarjima qilgan. Uning tarjimalari faqat soʻzma-soʻz oʻgʻirish bilan cheklanmay, asarlarning badiiy ruhini, estetik qiymatini saqlab qolishga qaratilgan edi.

Adib oʻzbek adabiyoti tarixi, xalq ogʻzaki ijodi, xususan, Alisher Navoiy merosini oʻrganish borasida ham muhim ilmiy tadqiqotlar olib borgan. U filologiya fanlari nomzodi unvoniga ega boʻlib, oʻzbek adabiyotshunosligi rivojiga salmoqli hissa qoʻshgan. Uning ilmiy ishlari nafaqat oʻzbek, balki jahon adabiyotshunosligida ham eʼtirof etilgan.

Shayxzoda 1967-yil 19-fevralda vafot etdi va Toshkentning Farobiy qabristoniga dafn etildi. U Ozarbayjon tuprogʻida tugʻilgan boʻlsa-da, taqdir taqozosi bilan oʻzbek diyoriga kelib, bu yurtida butun borligʻi bilan ijod qilib, xalq eʼtirofiga sazovor boʻldi. Uning nomi oʻzbek adabiyoti tarixida abadiy saqlanib qoladi. Shoir umrining soʻnggida shunday aytadiki:

Umrlar boʻladiki tirigida oʻlikdir,

Umrlar boʻladiki oʻlgan odam mudom tirikdir.

Xulosa qilib aytganda, Maqsud Shayxzoda nafaqat isteʼdodli shoir va dramaturg, balki milliy adabiyotimizning yirik namoyandalaridan biri sifatida tan olinadi. Uning ijodi milliy iftixor, Vatanga muhabbat, insoniylik va adolat kabi tushunchalar bilan yoʻgʻrilgan boʻlib, bugungi kunda ham oʻz qadr-qimmatini yoʻqotmagan. Shoirning asarlari, uning maʼrifiy faoliyati va tarjima merosi keyingi avlodlarga ilhom manbai boʻlib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati:

1. Maqsud Shayxzoda hayoti va ijodi – Oʻzbekiston Milliy Ensiklopediyasi, Toshkent, Oʻzbekiston Milliy Ensiklopediya bosh tahririyati.
2. M. Qosimov. “Oʻzbek adabiyoti tarixi”, Toshkent, Fan nashriyoti, 1985.
3. S. Umarov. “Oʻzbek sheʼriyatida vatanparvarlik mavzusi”, Toshkent, 2001.
4. Shayxzodaning adabiy va tarjima asarlari – Oʻzbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi fondlaridan olingan materiallar.